

Länsstyrelserna

RUS – Regional Utveckling och samverkan i miljömålssystemet

Regional Årlig Uppföljning av miljömålen 2024 - Sammanfattning av miljömålet Grundvatten av god kvalitet

Sammanfattning

Det tydligaste budskapet från länsstyrelserna är bristen på data, särskilt när Vattentäktsarkivet är nedlagt utan ersättare. Det är förödande att det inte finns tillgång till data efter 2022 när vattenförvaltningen ska statusklassa vattenförekomsterna och dricksvattentäkterna för åren 2019–2024.

Utökad, ändamålsenlig miljöövervakning behövs samt rätt data för vattenförvaltningens behov. Därutöver framförs:

- I sydöst förekommer vattenbrist i vissa områden sommartid. Kampanjer förekommer, och har gett effekt.
- Arbetet med vattenförsörjningsplanering behöver fortsätta och att arbetet med vattenskyddsområden är fortsatt viktigt.
- Grundvattenfrågorna behöver uppmärksammas i samhällsplaneringen.
- Dricksvattenskyddet behöver stärkas.

Då medel för åtgärder och för datainsamling och myndighetsarbete har skurits ned eller tagits bort blir förutsättningarna att nå målet allt sämre.

Nedan lyfts dock några positiva eller särskilda åtgärder som genomförts de senaste åren.

Åtgärdsarbete för grundvatten god kvalitet

Åtgärder på regional nivå – myndigheter som är gemensamma för många län

De flesta länen nämner regional vattenförsörjningsplan, antingen att den finns eller att det har tagits fram uppdaterade underlag. Några få län nämner regional materialförsörjningsplan, och i så fall att den behöver uppdateras, att den saknas eller att arbetet inte har startat.

Åtta län har, med medel från vattenmyndigheten genomfört screening av ett antal allmänna dricksvattentäkter med avseende på läkemedel, PFAS och bekämpningsmedel för att höja kunskapen om dessa föroreningar.

Några län följer grundvattennivåerna genom nivåmätare i grundvattenrör.

Åtgärder på regional nivå – myndigheter, ett urval

- Länsstyrelsen Blekinge har satt ut åtta grundvattenrör med grundvattennivåloggrar i Ire naturreservat, vilket är finansierat genom Grip on Life IP.1 Syftet är att följa upp en våtmarksåtgärd i Ire naturreservat för att se hur den lokala grundvattennivån påverkas av åtgärden.
- Länsstyrelsen i Stockholm är med i EU-projektet Life IP Rich Waters för att mäta och öka kunskaperna om miljögifter i både yt- och grundvatten. Under 2023–2024 har PFAS varit i fokus. Livsmedelsverkets förslag på skärpta gränser för fyra giftiga PFAS-ämnen fortsätter att synliggöra behoven av åtgärder tydligare än tidigare. Det ultrakorta PFAS ämnet TFA hittades i höga halter i allt analyserat grundvatten och även i yt- och regnvatten. Ämnet hotar vattenförsörjningen från yt- och grundvatten och pekar på ett stort åtgärdsbehov av utsläpp till luft. Även tennorganiska föroreningar och bekämpningsmedel fortsätter att detekteras i grundvatten utöver en rad olika miljögifter.
- Länsstyrelsen Västernorrland har under hösten 2024 analyserat PFAS vid 30 potentiellt förorenade områden för att utreda spridning till bland annat grundvatten. Detta görs inom regeringsuppdraget PFAS-förorenade områden (RUPFO) och undersökningar ska fortsätta 2025 med 30 nya områden. Det är en viktig övervakning för att öka kunskapen om grundvattenkvaliteten i länet. (Även Skåne och Örebro)

Åtgärder på kommunal nivå och inom regioner

- Värnamo kommun genomför en sanering av en före detta tvätt i Värnamo, genom naturlig nedbrytning av föroreningen i marken stimuleras bakteriellt. Detta åtgärdar bland annat risken för försämrad dricksvattenkvalitet i den kommunala vattentäkten. Projektet finansieras av statliga bidrag och kommunen.
- VA-bolaget i Borgholms kommun driver projekt *Vedborm träsk- mer och bättre vatten*². Inom projektet ska en våtmark restaureras för att åstadkomma en naturlig rening av vatten så att vattenkvaliteten

¹ GRIP on LIFE – Skogsstyrelsen

² [Vedborm träsk – mer och bättre vatten – Borgholm Energi](#)

förbättras i ytvattenmagasinet Hornsjön. Eftersom vatten från Hornsjön används för konstgjord infiltration till en grundvattentäkt kommer projektet i slutändan att bidra till en avlastning av grundvattenförekomsten. Borgholms kommun har under 2024 fått LOVA-medel för att finansiera projektet.

Åtgärder inom näringslivet

- Gotlandshem har investerat i system för vattenbesparande åtgärder genom bland annat vattenreningsteknik som medför recirkulation av tvättvatten. Bevattning³ sker till viss del med uppsamlat regnvatten som också kan nyttjas av hyresgäster. (Länsstyrelsen Gotland)
- Vid en före detta ytbehandlingsanläggning i Vaggeryd slutfördes under år 2020 en åtgärd som gått ut på att luft injiceras i grundvattenzonen och därefter samlas föroreningen (klorerade alifatiska kolväten) upp i vakuumbrunnar installerade i den omättade zonen. Åtgärden genomfördes och finansierades av ansvarig verksamhetsutövare. Nu pågår ett kontrollprogram för att se om åtgärden har gett förväntad effekt.

Tillstånd och målbedömning för Grundvatten av god kvalitet

2024: Dalarna har ändrat utveckling och målbedömning från förra året, från nära att nås till nej och från neutral till oklar utveckling.

SGU bedömde i FU 22 att målet inte nås (nej) samt att utvecklingen i miljön är neutral. De län som gör en annan bedömning av trenden är Norrbotten och Västerbotten, där trenden bedöms vara positiv samt Kronoberg som bedömer att trenden är negativ. Fyra län bedömer att trenden är oklar: Jönköping, Västernorrland, Västmanland och Örebro.

Flera län påpekar att grundvattenförekomster som saknar data ska betraktas som att de uppnår god status. I Hallands län är andelen som saknar data så stor som 33 procent.

Behov av nya eller förändrade styrmedel eller nationella insatser

Även om vattenförvaltningsarbetet och de extra satsningar som gjorts inom akvatisk miljöövervakning har bidragit till en ökad kännedom om

³ [gotlandshem.se/search?query=bevattning i våra områden för att spara på gotländska dricksvattnet&checkSpellings=false](https://gotlandshem.se/search?query=bevattning+i+v%C3%A5ra+omr%C3%A5den+f%C3%B6r+att+spara+p%C3%A5+gotl%C3%A4ndska+dricksvattnet&checkSpellings=false)

grundvattnets kvalitet måste dagens övervakning av grundvatten öka. Kunskapen om vattenkvaliteten i enskilda och samfälliga vattentäkter är bristfällig och behöver förbättras. Kommunernas råvattenkontroll behöver förbättras och tillgängliggöras. Dricksvattendirektivets genomförande i svensk lagstiftning förväntas bidra till utökad råvattenprovtagning. Det är av stor vikt att lagringen av dessa data säkerställs på nationell nivå så att de blir tillgängliga för miljömålsarbetet.

Många län lyfter fram det fortsatta stora behovet av dricksvattenstödet, och framför att det är avgörande för att kunna nå miljömålet.

Många län, bland annat Gävleborg, lyfter bristen på data och att de data som finns om grundvattnets kvalitet har samlats in genom råvattenkontrollen, som inte är anpassad för vattenförvaltningens behov. Att vattentäcksarkivet, SGU:s råvattendatabas, är nedlagt samtidigt som finansieringen inte beviljades för ett nytt system för insamling av råvattendata kommer att ha en förödande effekt på framtida möjligheter att bedöma grundvattnets miljötilstånd.

All data från enskilda brunnar bör samlas i en nationell databas och göras tillgängligt för vattenförvaltning och miljömålsuppföljning.

Klimatförändringar och befolkningstillväxt leder till nya utmaningar för att upprätthålla normala grundvattennivåer och säkerställa tillgången till dricksvatten. För att möta detta krävs förebyggande insatser redan i planeringsstadiet. (Hallands län).

Ett förbättrat regionalt planeringsunderlag i form av modern berg- och jordartskartering behövs för att kunna nå närmare måluppfyllelse, även om det utökats de senaste åren. Detta underlag, som behöver tas fram på nationell nivå, är av stor vikt för att kunna genomföra ett effektivt arbete med vattenskyddsområden och vattenförsörjningsplanering.

Övrigt

Länsstyrelsen Gotland: I dagsläget omfattas inte grundvattenuttag av anmälningspliktiga vattenverksamheter i miljöbalken. Den enda möjligheten är tillståndsansökan, vilket är en tidskrävande process. Lagstiftningen ger idag även flera möjligheter till undantag vilket sammantaget försvårar för såväl verksamhetsutövare som för myndigheter.

Länsstyrelsen Stockholm: I kustområden utgör både exploateringen och den säsongsbetonade befolkningsmängden en utmaning för de redan begränsade grundvattenresurserna. Det förekommer installationer av avsaltningsanläggningar av grundvatten i kustkommuner vilket

Länsstyrelsen i Stockholm bedömer inte vara en långsiktigt hållbar lösning. Ett fortsatt uttag ur grundvattenmagasin med förhöjda kloridhalter riskerar att försämra både kvantitativ och kvalitativ status ytterligare.